

Veiligheidsbeeld eenheid Den Haag 2018

Dienst Regionale
Informatie Organisatie

Inleiding

Het veiligheidsbeeld 2018 van de eenheid Den Haag schetst een globaal beeld van de belangrijkste (maatschappelijke) ontwikkelingen in relatie tot criminaliteit, openbare orde en veiligheid. Het beeld is vervaardigd op basis van een (dreigings)analyse van gegevens uit de Veiligheidsmonitor 2017 van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), diverse (cijfermatige) politiebronnen waaronder de gebiedsscans, veiligheidsbeelden op specifieke onderwerpen, interviews met deskundigen, gegevens van het CBS, mediaberichten en wetenschappelijk onderzoek.

De belangrijkste uitkomsten

Versillende maatschappelijke ontwikkelingen zoals internationalisering, polarisatie, demografische veranderingen, verstedelijking, technologisering en digitalisering beïnvloeden de veiligheidsvraagstukken in de eenheid Den Haag.

Het is op veel vlakken veiliger geworden. Het aantal burgers dat slachtoffer wordt van traditionele criminaliteit zet door. De geregistreerde criminaliteit daalt tussen 2013 en 2017 met 25%. Wel zijn er signalen van een afvlakking bij misdrijven met geweld.

Concentraties van veiligheidsproblemen zijn nog steeds aanwezig. Het gaat bijvoorbeeld om specifieke wijken, hot spots van criminaliteit, specifieke dader- en slachtoffergroepen. Bij de jeugd is de problematiek geconcentreerd in criminele jeugdgroepen/netwerken.

Minder burgers voelen zich onveilig. De afname van de onveiligheidsgevoelens lijkt te stabiliseren. Bovendien is er in het algemeen sprake van een fear change. Bij onveiligheid denkt men vaker aan terrorisme en internetveiligheid dan vroeger.

Terrorisme en extremisme blijven een dreiging. Het (internationaal) jihadisme vormt aanhoudend de voornaamste terroristische dreiging tegen Nederland. De aard van de dreiging is wel aan het veranderen, dit geldt ook voor de eenheid Den Haag.

Immigratie, vooral (economische) vluchtelingen, houdt de gemoederen bezig in Nederland. Migratiestromen gaan samen met mensensmokkel, mensenhandel en de komst van nieuwe potentiële dader- en slachtoffergroepen.

Minder zichtbare vormen van (georganiseerde) criminaliteit die de structuur van de (lokale) samenleving en het functioneren van de rechtsstaat ondermijnen treffen we vooral aan op diverse markten van illegale goederen (b.v. drugs) en diensten.

Door de digitalisering van de samenleving is cybercrime zoals het hacken van computers al normaal geworden. Wat ter kennis komt van de politie is een topje van de ijsberg. Het gaat dan vooral om cybercrime in de context van fraude, geweld en afpersing.

Het wordt veiliger in de eenheid Den Haag

In de afgelopen jaren is het onmiskenbaar veiliger geworden in de eenheid Den Haag als we uitgaan van de traditionele vormen van criminaliteit. We hebben het dan over vermogensmisdrijven, geweld en vernieling, maar niet over cybercrime (ICT is zowel doel als middel) en gedigitaliseerde criminaliteit (ICT is een middel om traditionele misdrijven te plegen) die afzonderlijk worden beschreven in dit veiligheidsbeeld.

Het aantal burgers dat in de Veiligheidsmonitor aangeeft dat zij slachtoffer zijn geworden van traditionele criminaliteit is vanaf 2012 ieder jaar gedaald. In 2012 is nog 21,4 procent van de inwoners éénmaal of vaker slachtoffer van een misdrijf geworden, in 2017 gaat het om 16,4 procent. Dit is een afname van 23,4 procent.

De daling wordt nog beter geïllustreerd door uit te gaan van het totale aantal traditionele misdrijven waarvan men slachtoffer is geworden. Het is namelijk mogelijk dat burgers in hetzelfde jaar slachtoffer worden van verschillende misdrijven of dat er sprake is van herhaald slachtoffer van hetzelfde misdrijf. Het aantal ondervonden misdrijven is dan in 2017 (29,2 misdrijven uitgedrukt per 100 inwoners) 28,5% lager dan in 2012 (40,8 misdrijven per 100 inwoners).

Het dalende slachtofferschap komt terug in de afname van de bij de politie geregistreerde criminaliteit. Het aantal geregistreerde misdrijven volgens het Wetboek van Strafrecht daalde van ruim 101.000 misdrijven in 2013 naar minder dan 76.000 misdrijven in 2017. Het is een daling van zo'n 25% die past in een lange termijn ontwikkeling waarbij sinds de eeuwwisseling de criminaliteit in de eenheid Den Haag dalende is (zie figuur 1).

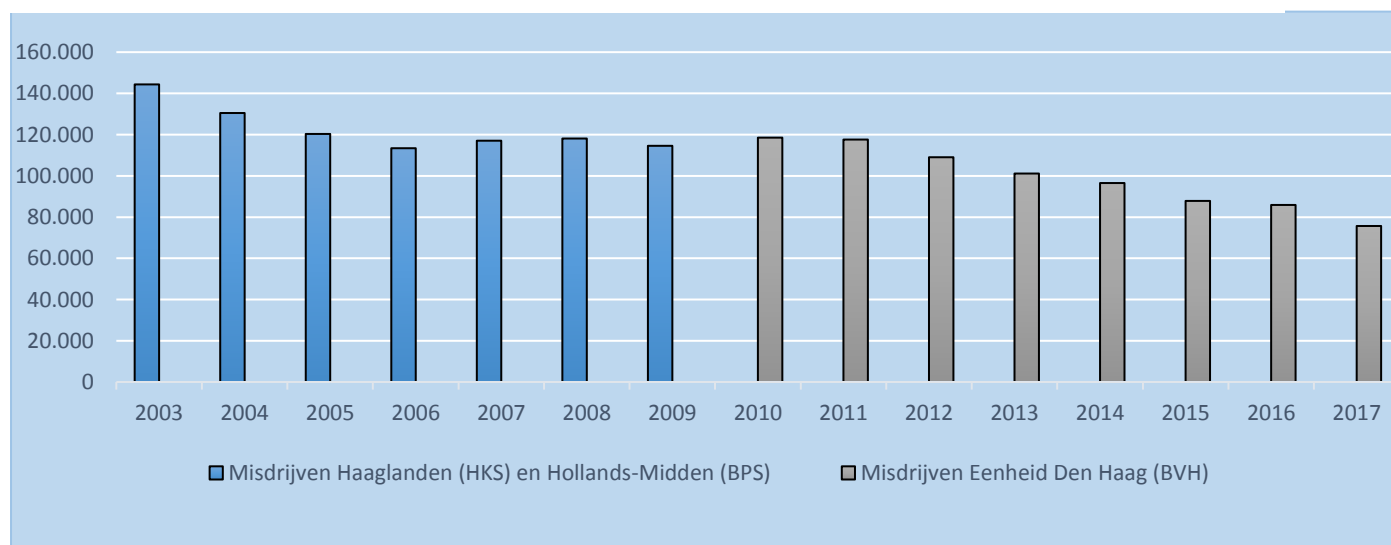
Een kanttekening bij de daling van de geregistreerde criminaliteit in de laatste zes jaar is dat deze deels samenhangt met een afgenomen aangiftebereidheid bij de traditionele misdrijven. Een daling die stopt in 2017. De aangiftebereidheid daalt van 30,8 procent in 2012 naar 22,9 procent in 2016 en komt in 2017 uit op 24,1 procent.

De aangiftebereidheid bij de vermogensmisdrijven is in 2017 (29,5%) vergelijkbaar met 2016 (29,7%). Voor de geweldsmisdrijven is de aangiftebereidheid weer toegenomen van 19,2 procent in 2016 naar 22,5 procent in 2017. De aangiftebereidheid bij vandalismemisdrijven neemt in 2017 eveneens toe in vergelijking met 2016, namelijk van 10,8 procent naar 15,3 procent.

Bovendien blijkt dat tussen 2012 en 2017 er een toenemende bereidheid is om aangifte te doen van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit. In 2012 doet 9,8 procent van de slachtoffers aangifte, in 2016 gaat het om 11 procent en in 2017 heeft 14,1 procent van de slachtoffers aangifte gedaan.

De lange termijn afname van de geregistreerde criminaliteit wordt vaak (in de media) toegeschreven aan een daling van de aangiftebereidheid. De daling kan hierdoor maar deels worden verklaard. De daling is vooral toe te schrijven aan andere factoren. Het gaat om toegenomen (private) beveiliging waardoor het plegen van delicten moeilijker is geworden, minder heroïneverslaafden en een daling van de jeugdcriminaliteit door onder andere verbeterde opvoeding en scholing, minder vroegtijdige schooluitval of een toegenomen online vrijetijdsbesteding van jongeren binnenshuis.

Figuur 1 Ontwikkeling geregistreerde criminaliteit in de eenheid Den Haag 2003-2017

Ook de door het integrale veiligheidsbeleid geïnitieerde toename van gerichte preventie gecombineerd met meer gerichte controle en toezicht heeft bijgedragen aan beduidend minder gelegenheid voor criminaliteit, een hogere pakkans en daarmee voor minder slachtoffers (De Waard, 2015; De Jong, 2018; Hesseling, 2017a).

Onveiligheidsgevoelens stabiliseren zich en veranderen

Uitgaande van de periode 1993-2017 blijkt dat in Nederland de veiligheidsbeleving een positieve trend vertoont. De lange termijn daling van de traditionele criminaliteit verklaart een deel van deze ontwikkeling (Eysink Smeets e.a., 2018).

Op basis van de Veiligheidsmonitor blijkt dat in de eenheid Den Haag sinds 2012 minder burgers zich *in het algemeen* wel eens onveilig voelen. In 2012 zei ruim 40 procent zich wel eens onveilig te voelen. In 2017 gaat het om 35,7 procent van de bevolking en dit is vergelijkbaar met 2016 (36,5%). Kortom, de laatste twee jaar zijn de onveiligheidsgevoelens in algemene zin stabiel gebleven.

Het aandeel burgers dat zich wel eens onveilig voelt in de *eigen woonbuurt* ligt op ongeveer de helft van het aandeel dat zich in het algemeen wel eens onveilig voelt. In 2017 voelt 17,4 procent van de inwoners van de Eenheid Den Haag zich wel eens onveilig in de eigen woonbuurt. Dit is lager in vergelijking met 2012 (20,9%), echter vergelijkbaar met 2016 (17,1%).

Bovendien is de aard van de onveiligheidsgevoelens in het algemeen aan het veranderen. Nederlandse burgers dachten volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in 2010 vooral aan veiligheid op straat, hangjongeren en criminaliteit. Tegenwoordig komt er iets bij volgens het SCP, namelijk de kans op aanslagen en de terreurdreiging. In 2016 zegt 69% van de Nederlanders zich soms of vaak zorgen te maken over een terroristische aanslag in Nederland (Ridder e.a., 2017). In de periode 2012-2016 is de angst voor een terroristische aanslag in Nederland toegenomen. De kans om zelf persoonlijk slachtoffer te worden van een aanslag schatten Nederlanders echter in als klein (Liem e.a., 2018). Hoewel het aandeel Nederlanders dat zich zorgen maakt over een terroristische aanslag in het voorjaar van 2018 (36%) lager ligt dan in het voorjaar van 2017 (47%) blijft het nog wel de grootste zorg (Motivaction, 2018).

Daarnaast maken Nederlanders zich zorgen over de veiligheid van het internet (Capgemini, 2017; Motivaction, 2018). Een zorg die mede samenhangt met cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit. Het is aannemelijk dat de veranderingen in de aard van de onveiligheidsbeleving ook opgaan voor de inwoners in de eenheid Den Haag.

Signalen van afvlakking bij delicten met geweld

De mate waarin het veiliger is geworden varieert per soort misdrijf en per gemeente. In de afgelopen jaren zijn vooral straatroof, diefstal vanaf/uit motorvoertuig, zakkenrollerij en diefstal uit woning (inclusief braak) relatief sterk afgenomen: meer dan 40% ten opzichte van 2013. Hoewel het aantal winkeldiefstallen is gedaald ten opzichte van 2013, stijgt het aantal winkeldiefstallen in 2017 met 1 procent ten opzichte van 2016.

Bij diverse misdrijven met een geweldscomponent kan echter een - mogelijk begin van een - stabilisatie of zelfs een toename geconstateerd worden. In 2017 is het aantal overvallen toegenomen ten opzichte van 2016 van 94 naar 109. Deze trendbreuk is het gevolg van een opvallende toename van het aantal woningovervallen van 29 in 2016 naar 38 woningovervallen in 2017. De jarenlange daling van het aantal straatroven en geweldsmisdrijven vlakkt af. Bovendien is, net als in de rest van Nederland, voor het eerst sinds jaren het aantal moorden en doodslagen gestegen van 8 in 2016 naar 13 in 2017. In de eenheid Den Haag is hierbij geen sprake van een explosieve toename van het aantal liquidaties zoals in Amsterdam. Net zoals in voorgaande jaren lijken de meeste doodslagen en moorden vooral binnen de relatie- of familiesfeer te zijn gepleegd.

Veiliger, maar wel probleemconcentraties

De ontwikkeling van de criminaliteit in de afgelopen jaren varieert per gemeente in de regio. Tussen 2013 en 2017 daalde de geregistreerde criminaliteit met gemiddeld 23,2% per gemeente. In twaalf gemeenten was de afname echter groter dan het gemiddelde, in zestien gemeenten was de daling minder groot.

Het is bekend dat de criminaliteit in een samenleving ongelijk is verdeeld. Op sommige locaties (zogenaamde hotspots) vindt meer criminaliteit plaats dan op andere locaties. Sommige personen of groepen plegen (relatief) meer misdrijven dan andere personen of groepen. De kans om slachtoffer te worden van een misdrijf is ook ongelijk verdeeld. We hebben dan ook te maken met probleemconcentraties in termen van locaties, daders en slachtoffers in specifieke wijken en buurten, vaak (maar niet altijd) zijn dit achterstandswijken.

Probleemconcentraties zijn duidelijk zichtbaar bij de High Impact Crimes (HIC) diefstal uit woning, straatroof en overvallen. Het aantal diefstallen uit woning daalde met 42,7% van 9.363 in 2013 naar 5.365 misdrijven in 2017. De afname gebeurde ook op diverse hardnekkige hotspots, al blijven deze

hotspots vaak nog opvallen. Het verdachtenbeeld bij diefstal uit woning wordt gedomineerd door (criminele) jeugdgroepen of -netwerken en mobiele dadergroepen, waaronder mobiel banditisme waarbij het gaat om internationaal rondtrekkende bendes die vermogenscriminaliteit plegen en in Nederland verblijven zonder vaste woon- of verblijfplaats. In 2017 is ruim 52% van de verdachten bij diefstal uit woning tussen de 12-24 jaar terwijl dit nog 60% is in 2013.

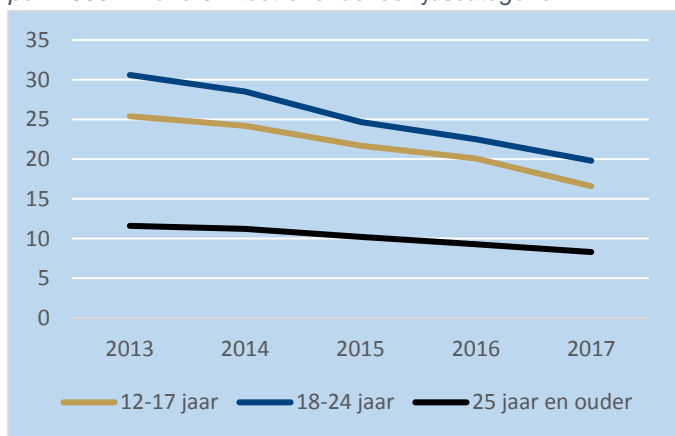
Straatroof daalde met meer dan de helft (-52,1%) van 818 misdrijven in 2013 naar 392 misdrijven in 2017. Het blijft nog steeds een (groot)stedelijk probleem. In de afgelopen vijf jaar vond bijna 90% van de straatroven plaats in dezelfde gemeenten: Den Haag, Zoetermeer, Delft, Leiden, Rijswijk en Gouda. De daders zijn hoofdzakelijk jeugdigen en jongvolwassenen: in de afgelopen vijf jaar is 70% tot 80% van de verdachten tussen de 12-24 jaar.

Het aantal overvallen is met 25,4% afgenomen van 146 in 2013 naar 109 in 2017. Net als in voorgaande jaren vonden overvallen relatief vaak plaats in winkelgebieden: het ging om 40% van de overvallen in 2017. Bovendien was er sprake van hot-targets die worden overvallen: woningen, (mini en avond)supermarkten, maaltijdbezorgers, restaurants en andere horecabedrijven, benzinstations en tabakswinkels. De meeste overvallers zijn tussen de 12 en 24 jaar. Opvallend is dat de laatste drie jaar onder de verdachten van een overval steeds minder minderjarigen zitten: van 33,8 procent in 2015 naar 23,7 procent in 2017.

Daling jeugdcriminaliteit zet door

Een trend is dat steeds minder minderjarigen als verdachte van een HIC-vermogensmisdrijf worden geregistreerd bij de politie eenheid Den Haag. Het past in het beeld van de dalende jeugdcriminaliteit (figuur 2).

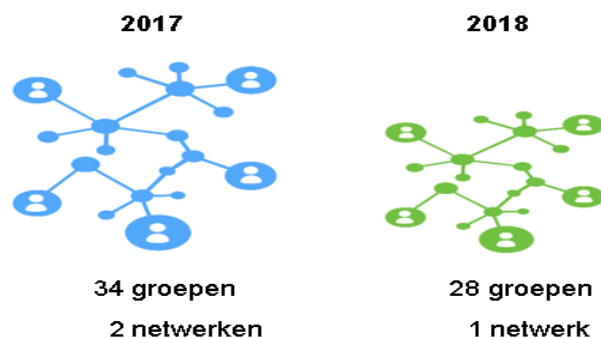
Figuur 2 Aantal verdachten woonachtig in de eenheid Den Haag per 1.000 inwoners in betreffende leeftijdscategorie

Het is een trend die ook in de rest van Nederland zichtbaar is (Laan en Beerthuizen, 2018). Jeugdigen zijn echter nog steeds oververtegenwoordigd als verdachten van misdrijven.

Het aantal verdachten van misdrijven neemt af. Er zijn wel aanwijzingen dat de politie eenheid Den Haag anno 2017 vaker te maken heeft met verdachten die al een criminele carrière hebben opgebouwd. Op basis van de eerste resultaten van een lopend onderzoek blijkt dat in 2012 59,2% van de verdachten in de eenheid Den Haag een recidivist is met gemiddeld 8,8 antecedenten. In 2017 staat 61,2% bekend als recidivist met gemiddeld 10,9 antecedenten. Het gaat dus om een groep van ervaren daders die daardoor moeilijker is aan te pakken.

Hoewel de jeugdcriminaliteit daalt, is de problematiek vooral geconcentreerd in criminele jeugdgroepen/netwerken. In 2017 waren hiervan 36 in beeld en in 2018 gaat het om 29.

Zij maken zich relatief vaak schuldig aan HIC-feiten en drugscriminaliteit. Sommigen leden groeien door naar zwaardere vormen van criminaliteit, zoals het plegen van ripdeals. In diverse gebiedsscans worden zorgen geuit over bepaalde groepen jongeren en drugs. Er zijn signalen dat de drugshandel voor sommige jongeren een instapdelict wordt. Bovendien is de daling van het aantal jeugdige verdachten bij drugsmisdrijven gering. Zorgen zijn er eveneens over veel incidenten op en rondom scholen en het gebruik daarbij van sociale media. Tevens wordt een toename van sexting onder minderjarigen geconstateerd. Het mogelijke verband tussen jeugdcriminaliteit en terrorisme – de zogenoemde Crime Terror Nexus – wordt momenteel onderzocht.

Er is een overlap tussen jongeren die delicten plegen en jongeren die slachtoffer worden zoals bij straatroof en geweld. De daling van de jeugdcriminaliteit gaat hierdoor ook samen met een afnemende kans voor jongeren tussen de 15 en 24 jaar om slachtoffer te worden van een misdrijf. Volgens de Veiligheidsmonitor gaat het om 26,4 procent in 2012 en in 2017 om 20 procent. Desalniettemin lopen jongeren nog steeds de grootste kans om slachtoffer te worden van een misdrijf in vergelijking met andere leeftijdsgroepen.

Huiselijk geweld het meest geregistreerd

Geweld uit zich op verschillende manieren. Te denken valt aan huiselijk geweld, eer gerelateerd geweld, uitgaansgeweld, seksueel geweld, geweld rond scholen, geweld tegen de politie en andere werknemers met een publieke taak of geweld in het verkeer.

Huiselijk geweld in de vorm van bijvoorbeeld (ex)partnergeweld, kindermishandeling of ouderenmishandeling is nog steeds een van de meest voorkomende vormen van geweld. Hierbij dient beseft te worden dat er sprake is van een aanzienlijk dark number. In 2013 gaat het om ruim 4.000 geregistreerde misdrijven huiselijk geweld en in 2017 betreft het 2.591 misdrijven. De daling van huiselijk geweld heeft onder meer te maken met de komst van Veilig Thuis in 2015 en het doormelden van incidenten naar deze instantie. Het blijkt dat in 52,8% van de gevallen kindermishandeling voor diverse melders de aanleiding vormt om contact op te nemen met Veilig Thuis in de regio's Haaglanden en Hollands-Midden (CBS, 2018). Huiselijk geweld komt voor in alle lagen van de samenleving, maar de omvang van de problematiek hangt nogal eens samen met sociaaleconomische en culturele factoren. De grootste concentraties van huiselijk geweld zijn zichtbaar in gebieden met een relatief grote sociale achterstand. Tevens is sprake van nieuwe risicogroepen zoals vluchtelingen, Midden- en Oost-Europeanen, ouderen en verwarde personen.

De vergrijzende samenleving brengt met zich mee dat er meer aandacht is gekomen voor ouderenmishandeling. Het komt voor in de huiselijke sfeer (huiselijk geweld), maar ook binnen zorginstellingen. Uit de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen blijkt dat in 2016 in de verzorgingsgebieden van de GGD Haaglanden en Hollands Midden psychisch geweld zoals uitschelden, beledigen, treiteren in huiselijke kring de meest voorkomende vorm van ouderenmishandeling is, gevolgd door financiële benadeling en verwaarlozing. Fysiek geweld en seksueel misbruik komen het minst voor.

Toename incidenten personen met verward gedrag

Met betrekking tot de problematiek van overlast en criminaliteit door personen met verward gedrag is het aantal bij de politie geregistreerde incidenten in de afgelopen jaren alleen maar toegenomen van ruim 5.200 in 2013 naar ruim 10.700 incidenten in 2017. Verschillende factoren spelen een rol bij deze stijging. Er is meer aandacht voor de problematiek; de transitie van intra (binnen de zorginstelling) naar extramuraal (buiten de zorginstelling) behandeling; een verminderde toegankelijkheid van de zorg; een verhoging van het eigen risico; het in beeld komen van kwetsbare groepen die zijn ontstaan tijdens de laatste economische crisis; de vergrijzing of een afnemende tolerantie waardoor burgers overlast van personen met verward gedrag eerder melden bij de politie (Kuppens e.a., 2016).

Bij personen met verward gedrag gaat het onder meer om mensen met psychische stoornissen, verslaving, lastig gedrag, dementie en verstandelijke beperkingen. Uit (landelijk) onderzoek blijkt dat er aanwijzingen zijn dat dementie als gevolg van de vergrijzing en personen met multi-problematiek toenemen. Aangenomen mag worden dat dit ook geldt voor de eenheid Den Haag. Bovendien heerst bij de politie de indruk dat de ernst van de incidenten toeneemt. In termen van zelfdoding in verband met psychische stoornissen zien we de cijfers zowel

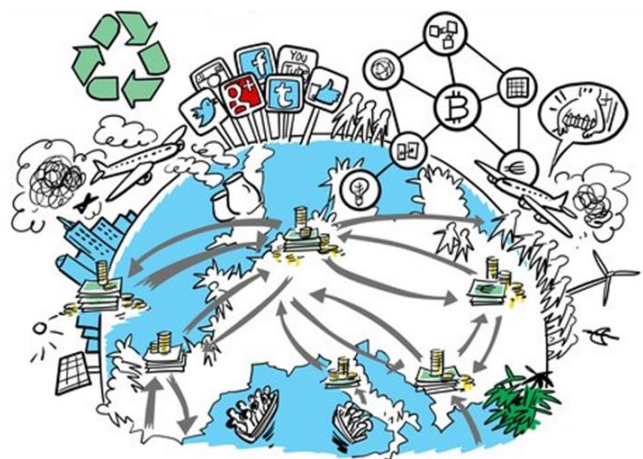
landelijk (bron: CBS Statline) als in de eenheid Den Haag stijgen.

Met betrekking tot de problematiek van personen met verward gedrag is er ook sprake van geografische concentraties van de meldingen zoals bijvoorbeeld in het centrum van Den Haag of Leiden. De geografische concentraties hangen samen met de aanwezigheid van publiektrekkers (horeca en winkels) en de vestiging van GGZ-instellingen en opvanglocaties.

Maatschappelijke ontwikkelingen van invloed op de veiligheidsvraagstukken

Naast de geschetste ontwikkelingen bij de traditionele criminaliteit spelen er ook andere hardnekkige veiligheidsproblemen zoals terrorisme en extremisme, migratie- en vreemdelingencriminaliteit, ondermijning en cybercrime. Het zijn problemen die vaak nog ongekend zijn en meestal niet in cijfers zijn te vangen. Het zijn veiligheidsproblemen die de komende jaren onze aandacht zullen opeisen en die mede samenhangen met diverse maatschappelijke ontwikkelingen in onze omgeving.

Met betrekking tot ontwikkelingen en trends op het gebied van de openbare orde en veiligheid neemt de Eenheid Den Haag, en de stad Den Haag in het bijzonder, een unieke positie in. De eenheid herbergt immers tal van personen, objecten en diensten die vanuit hun functie een verhoogd risicoprofiel kennen. Zoals het Parlement, het woon- en werkverblijf van het Koninklijk Huis, vele ministeries, ambassades, consulaten en andere diplomatieke objecten, maar ook diverse internationale instituten zoals het Vredespaleis, Europol, Eurojust, het International Criminal Court (ICC), het Kosovo-tribunaal en het MH17-tribunaal. Personen die bij deze instanties werkzaam zijn, wonen veelal in de regio. Deze instanties hebben een aanzuigende werking op groeperingen en individuen die hun wensen of ongenoegen ten aanzien van hun eigen situatie of die van anderen willen demonstreren.

In 2017 waren er 1214 demonstraties en meer dan 5000 evenementen, waarvoor 20 SGBO's werden opgetuigd. Zo kunnen nationale en internationale gebeurtenissen en ontwikkelingen een weerslag hebben op de openbare orde en veiligheid in de stad Den Haag.

Internationalisering

Nederland is een internationaal georiënteerd land. Internationale ontwikkelingen en de situatie in de landen waar veel inwoners met een migratieachtergrond vandaan komen of waarmee men nog een binding heeft, hebben gevolgen voor de eenheid Den Haag. De economische en politieke machtsverhoudingen verschuiven van het Westen naar andere werelddelen (Azië) en landen zoals China en India (de Wijk, 2015). De verschuiving kan gevolgen hebben voor de goederen, diensten, mensen en financiële stromen in relatie tot Nederland. In de Eenheid Den Haag kan hierbij gedacht worden aan de positie van de 3e mainport van Nederland: het Westland.

Individualisering versus nieuwe vormen van gemeenschapszin

In Nederland zien we enerzijds een proces van doorgaande individualisering en anderzijds ontstaan nieuwe vormen van gemeenschapszin. De individualisering gaat gepaard met andere werk- en leefstijlen en het aantal kleine huishoudens en alleenstaanden neemt toe. Dit kan een negatief effect hebben op de mate van sociale controle. Zo blijkt uit de Veiligheidsmonitor dat in Nederland ongehuwden en gescheiden personen een hogere kans hebben om slachtoffer te worden dan gehuwden. Daarnaast blijkt uit onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum en het CBS dat minderjarigen en jongvolwassenen uit een-oudergezinnen een verhoogde kans lopen op het plegen van misdrijven (Van der Laan en Goudriaan, 2016). De nieuwe vormen van gemeenschapszin zijn een reactie op de participatiesamenleving. Mensen gaan zich anders verenigen en het kan ook de bereidheid om een bijdrage te leveren aan veiligheid vergroten (bijvoorbeeld via WhatsApp groepen).

Al enige tijd wordt er in Nederland en binnen het verzorgingsgebied van de Eenheid Den Haag een toenemende polarisatie waargenomen.

Uit landelijk onderzoek van het CBS blijkt dat mensen vooral vinden dat

er spanningen zijn tussen religieuze groepen en tussen mensen met en zonder een migratieachtergrond. Opvallend is wel dat daadwerkelijke ervaringen van dergelijke spanningen in de eigen omgeving doorgaans nog wel beperkt zijn (Schmeets en de Witte, 2017). Mogelijk samenhangend met de polarisatie is de bevinding van het SCP dat al geruime tijd veel burgers de manier van samenleven spontaan als een van de belangrijkste maatschappelijke problemen noemen. Begin 2018 is het zelfs

het meest genoemde probleem. Het gaat dan onder meer om intolerantie, onverdraagzaamheid, een gebrek aan respect of discriminatie (Ridder e.a., 2018).

Groeiende mediatisering

De (sociale) media hebben steeds meer invloed op het werk van de politie. Specifieke incidenten, slachtofferschap worden uitvergroot in de (sociale) media en gaan samen met emotionele reacties. De veiligheidsproblemen die vaak uitgebreid worden uitgemeten in het huidige informatietijdperk kunnen een grote druk op de openbare orde leggen. In de afgelopen jaren is nepnieuws normaal geworden. Nepnieuws die mede bijdraagt aan verschillende werkelijkheden waarbinnen de politie moet werken.

Technologische ontwikkelingen en digitalisering

Technologische ontwikkelingen zorgen voor een verandering in de economie. Er is sprake van een verdere digitalisering en robotisering van de (maak)industrie en in de dienstensector. Naast nieuwe kansen en nieuwe soorten - ver netwerkte - bedrijven (zoals de creatieve- en vermaaksindustrie), leidt het eveneens tot de herstructurering van bedrijven en bedrijfstakken en de daarmee gepaarde gaande uitstoot van specifieke groepen werknemers. Deze ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de criminaliteit. Zo zijn er aanwijzingen dat de robotisering van de logistieke processen in de Rotterdamse haven samen kan gaan met een verplaatsing van de afhandeling van cocaïne naar het achterland (Boerman e.a., 2017).

Bij de voortgaande digitalisering speelt ICT en het internet - waaronder de Internet of Things - een essentiële rol.

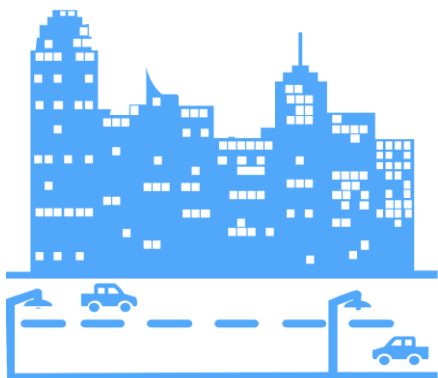

De keerzijde van het internet is de aan het internet gerelateerde criminaliteit zoals fraude met onlinebankieren, oplichting via webshops, DDOS-aanvallen, computervredebreuk, afpersing met ransomware of cyberstalking.

Bevolkingsgroei vooral in de (grote) steden

Het aantal inwoners in de Eenheid Den Haag is in de afgelopen

vijf jaar met drie procent toegenomen van 1.813.709 inwoners (2013) naar 1.866.852 inwoners in 2017. Het CBS verwacht een groei van de Nederlandse bevolking tussen 2018 en 2030 van ruim 750 duizend inwoners. Deze groei komt doordat er meer migranten naar Nederland komen dan er vertrekken en door de stijgende levensverwachting (Stoeldraijer, 2017). Een trend is ook dat er sprake zal zijn van een voortgaande bevolkingsconcentratie in de (grotere) steden (PBL/CBS, 2016; Beer e.a., 2018).

Deze groei gaat gepaard met een toename van het aantal huishoudens en het aantal woningen. In de eenheid Den Haag krijgen we daardoor in de stedelijke gemeenten te maken met een hogere dichtheid aan potentiële slachtoffers en potentiële verdachten.

Vergrijzing bevolking

Bovendien zet de vergrijzing van de bevolking in de eenheid zich voort. In de periode 2013-2017 is in de eenheid Den Haag het aantal 65-plussers met 12 procent toegenomen, terwijl het aantal personen van 20 tot 65 jaar stijgt met 1%. Het CBS en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) verwachten dat de mate van vergrijzing varieert per gemeente: "Het aandeel 65-plussers ligt in de grote steden beduidend lager dan in de kleinere gemeenten; dit verschil in vergrijzing zal in de toekomst verder toenemen. Naar verwachting tellen de grote steden in 2030 gemiddeld 17 procent ouderen, tegenover 26 procent in de kleinere gemeenten." (PBL/CBS, 2016).

Op basis van de Veiligheidsmonitor blijkt in het algemeen nog niet dat meer ouderen slachtoffer worden van een misdrijf. Zo geeft in 2012 ruim 13 procent van de inwoners van 65 jaar of ouder aan dat zijn slachtoffer zijn geworden van een misdrijf, terwijl het in 2017 gaat om 10,8 procent. Uit politiecijfers blijkt wel dat tussen 2013 en 2017 het aandeel ouderen onder de inwoners die aangifte doen van een diefstal uit woning toeneemt van 21,7 procent (2012) naar 26,6 procent (2017). Mogelijk heeft deze stijging te maken met een toename van het aantal babbeltrucs. Of dit het geval is vereist nader onderzoek. Er is ook sprake van een (lichte) stijging bij geweld van 4,9 naar 6 procent.

Toenemende verstedelijking en segregatie

Met de groei van de steden neemt in Nederland ook de sociaaleconomische ongelijkheid toe binnen de verstedelijkte gebieden. Internationaal gezien is in Nederland deze ongelijkheid relatief klein (Planbureau voor de Leefomgeving, 2016). Niettemin zijn er duidelijke verschillen zichtbaar tussen achterstandswijken enerzijds en elitewijken van de "kansrijke global citizens" anderzijds. Achterstandswijken waar vaak ook de (nieuwe) migrantengroepen wonen. In verschillende onderzoeken is gevonden dat vooral de sociaaleconomisch zwakkere en etnisch heterogeen samengestelde wijken met de meeste criminaliteitsproblemen kampen. Een patroon dat op basis van onderzoek door de politie Den Haag eveneens zichtbaar is in de stad Den Haag (Hesseling, 2017b).

Terrorisme en extremisme blijven een dreiging

De kans op een terroristische aanslag in Nederland blijft reëel. Het (internationaal) jihadisme vormt aanhoudend de voornaamste terroristische dreiging tegen Nederland en gaat vooral uit van Al Qa'ida als IS alsmede personen die zich hiermee sympathiseren. Sinds het terreinverlies van ISIS in 2017 is dit gevaar niet geweken. Mogelijk zal de dreiging vanuit andere jihadistische strijdgebieden toenemen. Kort na het verdwijnen van het geografische IS-kalifaat valt een opleving van IS propaganda te zien. Hierbij wordt opgeroepen tot aanslagen door eenlingen en doet IS een beroep op familie/vrienden in het Westen. De strijd tussen Koerden en Turken in Syrië zou kunnen leiden tot mogelijk nieuwe Turkse en Koerdische uitreizigers die zich aan sluiten bij de verschillende (jihadistische) strijdgroepen.

Het islamitisch-extremisme heeft een lange geschiedenis binnen het verzorgingsgebied van de eenheid Den Haag. Met de opkomst van IS enkele jaren geleden en het stichten van het kalifaat waren relatief de meest Nederlandse uitreizigers (zo'n 33 procent) afkomstig uit deze eenheid. Het betekent tevens dat de eenheid de komende jaren te maken krijgt met meer terugkeerders. Een zorg is het substantieel groot aantal Nederlandse IS-kinderen die door hun ouders vanuit dit verzorgingsgebied naar het strijdgebied zijn meegenomen dan wel aldaar zijn geboren.

Verder draagt nog steeds een aanzienlijke groep personen het jihadi-salafistisch gedachtegoed een warm hart toe. Binnen het verzorgingsgebied van de eenheid Den Haag wordt de landelijke transitie richting (hernieuwde) dawa (prediking) en sociale activiteiten eveneens waargenomen. Bovendien houden nog steeds personen zich bezig met jihadistische activiteiten, zoals het vervaardigen en verspreiden van propaganda.

Daarnaast is begin 2018 een toename van politiek-salafistische activiteiten waar te nemen, zoals het uitdragen van een radicale videoboodschap, waarbij diverse nationale bekende 'kopstukken' zijn betrokken. Hun activiteiten alsmede de (heftige) maatschappelijke en politieke discussies die hierop kunnen volgen, kunnen bijdragen aan de neerwaartse polarisatiespiraal en radicaliseringsprocessen.

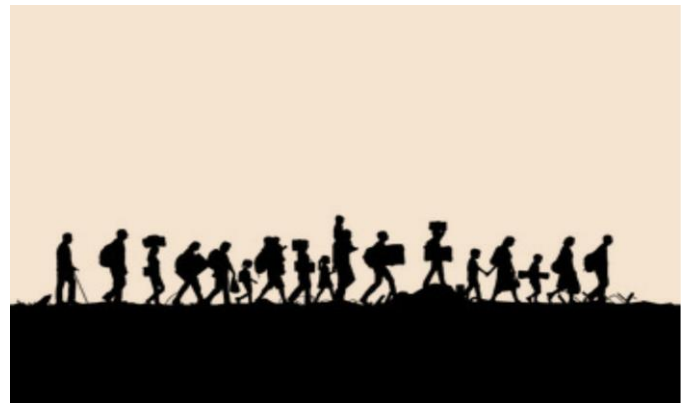
Turks-Koerdische conflicten in het buitenland en de huidige strijd in Syrië worden intensief gevolgd door beide partijen. Er is een toename van activiteiten van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) zichtbaar. Zorg is er over spontane confrontaties tussen Koerden en Turken en mogelijk nieuwe uitreizigers. Als gevolg van de situatie in Turkije is het Turks nationalisme steeds meer in zwang en bestaat het gevaar van ideologische radicalisering van vooral jonge Turken in West-Europa. Er zijn aanwijzingen dat extremistische Turkse groepen gedijen bij het opkomend Turks nationalisme, groepen die intimidatie niet schuwen en uitstralen dat zij bereid zijn tot geweld.

De dreiging die uitgaat van rechts-terrorisme wordt een dreigende factor in diverse West-Europese landen volgens de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). Nederland wijkt van deze Europese trend af. Alleen in 2016 en begin 2017 kende de extremistische scène een opleving, wat vooral met de vluchtelingenstroom en angst voor jihadistisch-terrorisme c.q. vermeende islamisering van Nederland had te maken. Sinds medio 2017 stagneert deze ontwikkeling. Het rechtsextremistisch en –activistisch landschap in Nederland is marginaal en zeer gefragmenteerd. De extreemrechtse geweldsdreiging in Nederland blijft zeer beperkt. De uitingen vanuit dit circuit zijn vooral van activistische aard en concentreren zich rondom enkele marginale groepen.

Het links extremistische en –activistische circuit blijft zich vooral richten op vermeend politiegeweld en etnisch profileren, 'verrechtsing' van de politiek en samenleving, racisme, het migratiebeleid en de verspreiding van extreemrechts. Voor met name de Anti Fascistische Aktie (AFA) raakt dit haar bestaansrecht. Op bijna al deze pijlers lijken betrokkenen uit de eenheid Den Haag en Amsterdam bepalend voor Nederland.

Migratiestromen gaan gepaard met criminaliteit

Immigratie, vooral (economische) vluchtelingen, houdt de gemoederen bezig in Nederland. Volgens het SCP staat het onderwerp "nog steeds stevig aan de top van de lijst" van de belangrijkste maatschappelijke problemen volgens burgers. Wel hebben minder burgers in Nederland zorgen over immigratie in vergelijking met 2016 (Ridder, 2018). Het jaar nadat Nederland in 2015 met een verhoogde asielinstroom te maken had met 59.330 asielaanvragen, terwijl het in 2014 ging om 29.890 asielaanvragen. In 2016 en 2017 gaat het achtereenvolgens om 33.570 en 35.030 asielaanvragen (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2018).

Sommige vormen van criminaliteit zijn nauw verbonden met migratiestromen. Zo wordt een belangrijk deel van de migranten die zonder toestemming en geldige documentatie de Europese Unie binnenkomen geholpen door mensensmokkelaars en "De schattingen lopen uiteen van 66 tot 100 procent" (Boerman e.a., 2017). Een groot deel reist door naar de noordwestelijk gelegen lidstaten waaronder Nederland. Nederland is zowel transitland en ook steeds vaker een bestemmingsland (Boerman e.a., 2017). Transport is bij mensensmokkel essentieel waarbij onder meer gebruik wordt gemaakt van vrachtwagens waarbij ook reisbewegingen zichtbaar zijn in de eenheid Den Haag. Verder kan er sprake zijn van mensensmokkel via gezinshereniging (schijnhuwelijk), door gebruik te maken van valse identiteitspapieren of door look-a-likes op andermans paspoort. Mensensmokkel kan ook gepaard gaan met de huisvesting van illegalen uit winstbejag.

Migratiestromen betekenen ook de komst van nieuwe potentiële dader- en slachtoffergroepen. Overlast en criminaliteit door asielzoekers vindt na aankomst vooral plaats door "veilige landers", dat wil zeggen personen - meest jonge mannen - die afkomstig zijn uit veilige landen zoals Marokko, Algerije of Albanië en waarvan de meesten niet in aanmerking komen voor bescherming in Nederland.

Eerwraakproblematiek komen we tegen bij Koerden en Afghanen. Spanningen tussen verschillende etnische groepen vluchtelingen kunnen tot geweldpleging leiden. Een punt van

zorg is wat er gaat gebeuren met uitgeprocedeerde asielzoekers. Veel personen vertrekken Met Onbekende Bestemming. Het valt niet uit te sluiten dat een deel radicaliseert of betrokken raakt bij overlevingscriminaliteit zoals diefstal.

Sommige groepen vluchtelingen zijn kwetsbaar voor mensenhandel. De wat meer geld bezittende vluchtelingen kunnen hun schulden veelal afbetalen aan de mensensmokkelaars, maar de minder bezittende vluchtelingen blijven met een restschuld zitten. Deze moet worden afbetaald en komt deze groep in handen van mensenhandelaren. Mensensmokkel gaat zo over in mensenhandel. Bij hennepkwekerijen worden in de eenheid Den Haag ook illegalen aangetroffen, maar het is vaak lastig te bepalen of zij ook daadwerkelijk worden uitgebuit. Naast mensenhandel kunnen sommige vluchtelingen of statushouders ook te maken krijgen met seksueel en huiselijk geweld. Tevens blijkt uit onderzoek van de Gezondheidsraad (2016) dat bij 13 tot 25 procent van de vluchtelingen er sprake kan zijn van Post Traumatische Stress Stoornis (PTSS) of depressie. Het zijn factoren die mede kunnen bijdragen aan verward gedrag.

Ondermijning: veelkoppig en hardnekkig

Sommige vormen van criminaliteit zijn moeilijk in beeld te brengen omdat zij zich aan het zicht onttrekken of waar burgers op het eerste gezicht geen last van hebben. Zij komen meestal niet terug in de cijfers over de geregistreerde criminaliteit omdat er niet of nauwelijks aangifte van wordt gedaan. Deze vormen van criminaliteit kunnen wel de structuur van onze samenleving of het functioneren van de rechtsstaat aantasten. Er is dan sprake van ondermijning (Lam e.a., 2018). De aantasting kan op verschillende manieren gebeuren zoals het aantasten van de legale lokale economie door concurrentievervalsing; gevoelens van onrechtvaardigheid door het witwassen van crimineel geld (zichtbare luxe en uitbundige levensstijl); normvervaging door het accepteren van misdaadgeld (een graantje willen meepikken); ongelijkwaardigheid door uitbuiting van personen of groepen; verloedering van winkelstraten door de aanwezigheid van dubieuze loonbedrijfjes; verloedering van woonstraten door huisjesmelkers; verzwakking van het gezag van het (lokale) bestuur, politie en justitie door zogenaamde 'onaantastbare' criminelen; beïnvloeding van besluitvorming door corruptie van ambtenaren en politici; het vervagen van de grens tussen onder- en bovenwereld; aantasting van de volksgezondheid of het milieu. Bij georganiseerde criminaliteit is per definitie sprake van ondermijning.

Ondermijnende (georganiseerde) criminaliteit treffen we in de eenheid Den Haag vooral aan op diverse markten van illegale goederen en diensten.

Bij grensoverschrijdende of binnenlandse mensenhandel gaat het om de uitbuiting van kwetsbare groepen en zien we net als vorig

jaar een toename van Roemeense vrouwen in de prostitutie waaronder een aanzienlijk aantal Roma vrouwen. De problematiek bij licht verstandelijk beperkte slachtoffers neemt eveneens toe. Deze slachtoffers zijn gemakkelijk te beïnvloeden, waardoor ze ook eenvoudiger slachtoffer kunnen worden van seksuele uitbuiting. Verder is een toename zichtbaar van de criminele uitbuiting van minderjarige Romakinderen, die veelal in opdracht diefstallen plegen en bedelen. Er is weinig zicht bij de politie op gedwongen minderjarige jongensprostitutie.

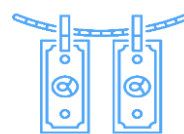
De illegale hennepcultuur is een redelijk stabiele markt met een aantal grote spelers, waar onder Outlaw Motorcycle Gangs (OMG's). Bovendien maken sommige (groepen) jongeren zich onder meer schuldig aan het rippen van kwekerijen. In 2017 zijn 510 hennepkwekerijen opgerold in de eenheid Den Haag. Kwekerijen worden vooral aangetroffen in kwetsbare wijken. In 2017 wordt gesignaleerd dat de hennepcultuur steeds meer ondergronds gaat. Hennepkwekerijen lijken steeds beter te worden verstoep en ook de noodzakelijke afzuiging wordt professioneler. Zoals eerder vermeld, worden bij hennepkwekerijen veelvuldig illegale mensen aangetroffen.

Na cannabis worden synthetische drugs in Nederland het meest gebruikt en wordt een toename gezien van de binnenlandse vraag (Trimbos-instituut, 2017). De eenheid Den Haag heeft een belangrijke rol bij de productie van en handel in synthetische drugs vooral bij de import van grondstoffen. Het aantal aangetroffen productielocaties nam toe van 0 in 2014 naar 8 in 2017. In 2014 zijn twee dumplocaties aangetroffen en in 2017 gaat het om drie locaties. Sinds 2012 wordt een toenemende invloed geconstateerd van OMG's in de wereld van synthetische drugs. Overigens is met betrekking tot de OMG's eveneens zichtbaar dat zij betrokken zijn bij dreigings- en geweldsincidenten, zoals het bieden van "bescherming" door middel van het toepassen van geweld, een rol bij "incasso opdrachten" en het afpersen van mensen. Tevens kan geconstateerd worden dat OMG's steeds meer ondergronds gaan onder meer door het sluiten van clubhuizen.

Volgens het Trimbos-instituut neemt in Nederland ook de vraag naar cocaïne toe. De cocaïnehandel is omvangrijk en de drug is in overvloed aanwezig. Bij deze markt is het risico op (vuurwapen)geweld een zorgpunt.

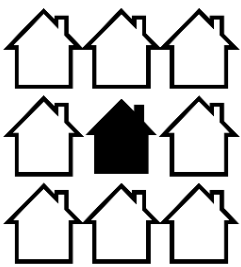

Criminelen moeten hun crimineel geld zien wit te wassen in de reguliere samenleving. De koop en verkoop van vastgoed wordt nog steeds veelvuldig gebruikt bij het witwassen van crimineel geld. Het gaat niet alleen om investeringen in panden, maar vooral ook in de

horeca. Er wordt hierbij veel aandacht besteed aan afscherming, zoals het gebruik van katvangers. Bij fraude is er sprake van professionalisering, waarbij criminelen steeds meer aan risicospreiding doen door bijvoorbeeld gebruik te maken van allerlei tussenpersonen. Bij het gebruik van verschillende virtual currencies - de bitcoin is niet meer uniek - wordt een ontwikkeling van virtuele ondermijning gesignaleerd. Een ontwikkeling die veel raakvlakken heeft met cybercrime: het is niet zichtbaar en grenzeloos.

Vooraf in de stad Den Haag wordt een toename gezien van illegaal gokken en de verkoop van niet veraccijnsde sigaretten die goedkoop worden geproduceerd in Oost-Europa.

Naast ondermijnende effecten ziet de politie vooral verschuivingen in de werkwijze. De manier waarop men zich afschermt tegen overheidsop treden wordt snel aangepast; er is sprake van uitbesteding van allerlei onderdelen van het criminele bedrijfsproces vanuit een zekere mate van professionaliteit en vanuit het oogpunt van risicospreiding. Tevens is er sprake van criminele veelzijdigheid: de betrokkenen houden zich bezig met een breed scala aan criminele activiteiten.

Uit de gebiedsscans zien we ook steeds beter allerlei gedragingen die lokaal een ondermijnend effect kunnen hebben. Deels gaat het hierbij om lokale uitingen van de hierboven beschreven vormen van georganiseerde criminaliteit. In 2017 vielen vooral de volgende lokale problemen op met

ondermijnende effecten: verschuiving van gereguleerde naar niet-gereguleerde handel, hennepcultuur, horeca als ontmoetingsplaats voor criminelen of waarbij er sprake is overtredingen van wet- en regelgeving, OMG's, shishalounges, prostitutie, drugshandel, criminele families en illegale sigarettenhandel. In sommige (achterstands)wijken kan er zelfs sprake zijn van een parallelle samenleving met een eigen ondermijnende sociale en criminele infrastructuur waarbij groepen zich afzijdig houden van geldende wet- en regelgeving. Overigens geldt voor deze lokale ondermijningsproblemen dat zij in sommige gebieden wel voorkomen en in andere niet. Ook hier geldt dat er sprake is van probleemconcentraties.

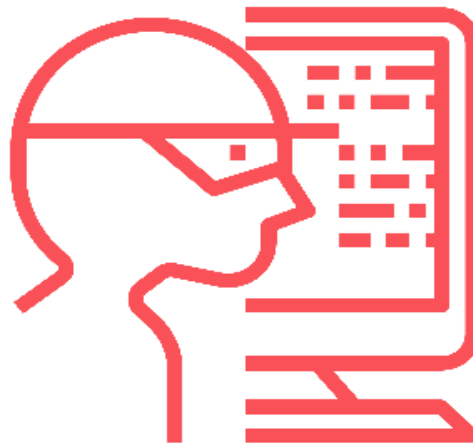
Cybercrime is al normaal geworden

De (informatie)technologie heeft zich in de afgelopen jaren onverminderd snel ontwikkeld en nieuwe ontwikkelingen zullen zich ook de komende jaren in steeds hoger tempo blijven volgen. Volgens het CBS (<http://statline.cbs.nl/Statweb/>) heeft in 2017 97,1 procent van de Nederlanders toegang tot het internet. Ruim 60 procent beschikt over een desktop, 82% heeft een laptop en heeft meer dan 71 procent een tablet. Bijna 9 op

de tien inwoners heeft een smartphone. De meeste Nederlanders gaan vrijwel dagelijks het internet op waar men bezig is met sociale media als WhatsApp, Facebook of Twitter, e-mailen, online chatten, online bankieren, online winkelen of het opslaan van foto's en databestanden in de cloud.

De keerzijde van de toenemende digitalisering is dat verstoring of uitval en het misbruik van ICT, waaronder het internet, allerlei negatieve gevolgen hebben voor het persoonlijk, bedrijfsmatig en maatschappelijk functioneren. Zo is ICT in de afgelopen 10 à 15 jaar een wezenlijk rol gaan spelen bij diverse criminaliteitsvormen.

Cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit zijn al normaal geworden. In de Veiligheidsmonitor wordt dit in kaart gebracht op basis van vier delicten (digitale identiteitsfraude, aan- en verkoopfraude, cyberpesten en hacken). Deze vier delicten bieden echter maar beperkt zicht op de ontwikkeling van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit. Er is sprake van een dark number omdat diverse vormen van cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit niet worden meegenomen in de Veiligheidsmonitor zoals ransomware of DDoS aanvallen.

Het hacken van computers van burgers is een vorm van veel voorkomende criminaliteit te noemen. In 2017 geven minder burgers (5,0%) in de Veiligheidsmonitor aan dat zij gehackt waren in vergelijking met 2012 (6,2%). Er is ook een verschuiving te zien: er wordt minder ingebroken op e-mail accounts en vaker ingebroken op websites. Minder burgers worden slachtoffer van identiteitsfraude. Het gaat hierbij om skimming en fraude met internetbankieren die effectief sinds 2011 door de publiek-private samenwerking tussen banken, politie en OM zijn aangepakt. Tussen 2012 en 2017 geven wel meer slachtoffers van identiteitsfraude aan dat er sprake is van het "kopiëren van betalingsinformatie via het internet", respectievelijk 18% in 2012 en 34% in 2017.

Bij koop- en verkoopfraude (rond de 80% is dit fraude bij het kopen van goederen zoals Marktplaatsoplichtingen) is een

duidelijke toename te constateren van het aantal slachtoffers in de eenheid Den Haag. In 2012 gaat het om 2,8 procent en in 2017 om 3,9 procent. Het slachtofferschap van cyberpesten schommelt wat in de loop van de tijd rond de drie procent. De meest voorkomende vormen van cyberpesten zijn: cyberstalking, het bedreigen met geweld en het verspreiden van foto's en filmpjes. Meer dan de helft van de slachtoffers kent de dader (67% in 2012 en 55% in 2017). Het gaat vooral om iemand van werk of studie, een ex-partner of een andere bekende. Kortom, bij diverse vormen van veelvoorkomende criminaliteit waarbij ICT een belangrijke rol speelt, is de vermoedelijke dader te vinden in de directe omgeving van het slachtoffer.

Gegevens over slachtofferschap onder bedrijven in de eenheid Den Haag ontbreken. Volgens het CBS (2017b) heeft ruim 20 procent van de bedrijven met minstens tien werkzame personen in 2016 te maken gehad met de gevolgen van cyberaanvallen. Vooral bedrijven in de financiële sector en de energiesector hadden hier last van. Uit een landelijk onderzoek van de Haagse Hogeschool (2017) blijkt dat 20% van de MKB bedrijven slachtoffer is geworden van cybercrime. De meest genoemde vormen van cybercrime zijn het plaatsen van malware, afpersing door ransomware en phishing. Daarnaast komen fraude en oplichting via het internet, en hacking, diefstal van datadragers en DDOS-aanvallen veel voor.

Ondanks de eerder gesignaleerde toename is de aangiftebereidheid van burgers bij cybercrime gering, bij hacken bijvoorbeeld 4% in 2012 en bijna 7% in 2017. Er is een groot verschil tussen wat ter kennis komt bij de politie en wat er zich in de buitenwereld afspeelt

Afgaande op wat wordt gemeld bij de politie (in 84% van de gevallen betreft het meldingen van burgers, voor het overige zijn het bedrijven), gaat het in 2017 vooral om cybercrime in de context van fraude en oplichting (70% van de meldingen) zoals Microsoft Scam, phishing van bankgegevens en het hacken van accounts voor het doen van bestellingen. Daarnaast gaat het om cybercrime in de context van geweld en conflicten (16%) bijvoorbeeld in de huiselijke sfeer, tussen vrienden en kennissen (jeugd) of bij zakelijke conflicten. Afpersing door ransomware, waar vooral bedrijven aangifte van doen, lijkt in 2017 af te zijn genomen.

De verwachting is dat de digitalisering in nog meer facetten van het dagelijks leven een rol gaat spelen en een belangrijk veiligheidsvraagstuk blijft. De democratisering van cybercrimetechnieken zal zich doorzetten: middelen voor het plegen van cybercrime zijn voor steeds meer mensen toegankelijk. In het verlengde daarvan kan voor een relatief kleine investering grote schade worden veroorzaakt. Informatie is het 'nieuwe goud' en zal steeds meer waard worden waardoor informatie zodoende ook de komende jaren een doelwit van cybercriminelen blijven.

De smartphone is een onmisbaar onderdeel in het leven van veel mensen. De inschatting is dat malware (kwaadaardige software) steeds vaker zal worden ontwikkeld voor mobiele platformen. De enorme stijging van de populariteit van cryptovaluta maakt een verschuiving in doelwitten van reguliere criminaliteit aannemelijk.

Ten slotte is er een beweging te ontwaren in de maatschappij waarbij de gemeenschap zich gezamenlijk wapent tegen cybercrime. Op sociale media vinden experts, Tech journalisten en cybersecuritybedrijven elkaar en werken ze samen om mensen te waarschuwen voor nieuwe dreigingen of deze in te perken.

Literatuurlijst

- Beer, J. de, Ekamper, P. & Gaag, N. van der (2018). Grote steden groeien sneller dan de rest van Nederland. Demos Bulletin over Bevolking en Samenleving, jaargang 24 Februari 2018.
- Boerman, F., Grapendaal, M., Nieuwenhuis, F. & Soffers, E. (2017). Nationaal dreigingsbeeld 2017 Georganiseerde criminaliteit. Driebergen, Dienst Landelijke Informatieorganisatie.
- Capgemini (2017). Trends in Veiligheid 2017 In een verbonden samenleving. Utrecht, Capgemini Nederland B.V.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2017b). Een op vijf bedrijven slachtoffer van cyberaanval. <https://www.cbs.nl/nl-nieuws/2017/39/een-op-vijf-bedrijven-slachtoffer-van-cyberaanval>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). Veilig Thuis stand van zaken in 2017. Den Haag, Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Eysink Smeets, M., Foekens, P. & Sprado, N. (2018). Veiligheidsbeleving in Nederland toont positief beeld. Secondant, 23 april 2018.
- Gezondheidsraad (2016). Geestelijke gezondheid van vluchtelingen. Den Haag, Gezondheidsraad.
- Haagse Hogeschool (2017). Hoe cybersecure is het mkb? Nulmeting cybersecurity in het mkb.
- Hesseling, R. (2017a). De daling van diefstallen uit woning in Leiden-Bollenstreek verklaard. Politie Eenheid Den Haag.
- Hesseling, R. (2017b). De veiligheid in de vijf oude wijken van Den Haag-Zuid: wat brengt de nabije toekomst? Politie Eenheid Den Haag. (Politie Intern)
- Jong, J. de (2018). Het mysterie van de verdwenen criminaliteit. Den Haag, Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Kuppens, J., Wijk, A. van, Ham, T. van & Jager, D. (2016). Stijging meldingen verwarde personen in de regio Rotterdam. Een onderzoek naar onderbouwde verklaringen en wenselijke oplossingen. Arnhem, Bureau Beke.
- Laan, A. & Goudriaan, H. (2016). Monitor Jeugdcriminaliteit. Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2015. Den Haag, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- Laan, A.M. van der en Beerhuizen, M.G.C.J. (2018). Monitor Jeugdcriminaliteit 2017. Den Haag, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- Lam, J., Wal, R. van der & Kop., N. (2018). Sluipend gif. Een onderzoek naar ondermijnende criminaliteit. Politieacademie. Den Haag, Boom criminologie.
- Liem, M., Kuipers, S. & Sciarone, J. (2018). Terroristische dreiging in Nederland. De risicoperceptie en mogelijkheden voor risicocommunicatie. Den Haag, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum / Universiteit Leiden.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid (2018). Rapportage Vreemdelingenketen Periode januari-december 2017.
- Motivaction (2018). Risico- en Crisisbarometer. Basismetings voorjaar 2018. Amsterdam, Motivaction International B.V.
- PBL/CBS (2016). PBL/CBS prognose: Groei steden zet door. <http://www.pbl.nl/publicaties/regionale-bevolkings-en-huishoudensprognose-2016>
- Planbureau voor de Leefomgeving (2016). De verdeelde triomf. Verkenning van stedelijk-economische ongelijkheid en opties voor beleid. Den Haag, Planbureau voor de Leefomgeving.
- Ridder, J. den, Dekker, P. & Houwelingen, P. van (2017). Burgerperspectieven 2017 | 3. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Ridder, J. den, Boonstoppel, E. & Dekker, P. (2018). Burgerperspectieven 2018 | 2. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Schmeets, H. en Witte, S. de (2017). Gerapporteerde spanningen in de samenleving en eigen ervaringen daarmee. Bevolkingstrends 2017/05. Den Haag, Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Stoeldraijer, L., Duin, C. van & Huisman, C. (2017). Bevolkingsprognose 2017–2060: 18,4 miljoen inwoners in 2060. Den Haag, Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Trimbos-instituut (2017). Nationale Drug Monitor Jaarbericht 2017. Trimbos-instituut, Utrecht/WODC, Den Haag.
- Waard, J. de (2015). Daling van (geregistreerde) criminaliteit: trends en mogelijke verklaringen. Den Haag, Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- Wijk, R. de (2015). Machtspolitiek. Amsterdam, Amsterdam University Press B.V.